

SZLAKIEM DRZEW POMNIKOWYCH W MIĘDZYDZROJACH

ON THE ROUTE OF MONUMENT TREES IN MIĘDZYDZROJE
DIE ROUTE DER BAUMDENKMÄLER IN MIĘDZYDZROJE

■ W Międzyzdrojach znaleźć można niesłychanej urody drzewa pomnikowe będące świadkami historii miasta oraz urozmaicheniem jego krajobrazu. W przewodniku znajdują się opisy 15 okazów pomnikowych. Każdy z nich to odrębna opowieść o gatunku, który reprezentuje oraz ciekawa historia konkretnego egzemplarza. Mieszkańcy Międzyzdrojów docenili wartość, jaką wnoszą do miasta pomnikowe drzewa i nadali każdemu oryginalne imię. Warto podnieść oczy ku koronom drzew i dostrzec ich ponadczasowe piękno.

■ In Międzyzdroje you can find monument trees of extreme beauty which are the witnesses to the city's history and a diversion of the landscape. The guide provides description of 15 monument specimens. Each one of them is an individual story of species that it represents and an interesting history of a particular tree. The citizens of Międzyzdroje have appreciated the value that the monument trees added to the city and have given each one of them an unconventional name.

■ In Międzyzdroje kann man außer dem Strand und der Promenade auch einzigartige Baumdenkmäler bewundern, die Zeugen der Stadtgeschichte sind und eine Abwechslung der Landschaft bilden. Der Führer beinhaltet Beschreibungen von 15 Naturdenkmälern. Jede von ihnen bildet eine getrennte Erzählung über die repräsentierte Art und eine interessante Geschichte des gegebenen Exemplars. Die Einwohner von Międzyzdroje haben den Wert, den die Baumdenkmäler der Stadt verleihen, richtig eingeschätzt und jedem Exemplar einen originellen Namen gegeben. Es lohnt sich den Blick zu den Baumkronen zu heben, um ihre zeitlose Schönheit zu erblicken.

Wydawca / Publisher / Herausgeber
Gmina Międzyzdroje
ul. Książąt Pomorskich 5, 72 – 500 Międzyzdroje
Tel. +48 91 32 75 631, Fax: +48 91 32 75 630
e-mail: um@miedzyzdroje.pl, www.miedzyzdroje.pl

Opracowanie graficzne / Graphics and design / Graphische Gestaltung
Landbrand i Kamila Szczesniak

Teksty na podstawie opracowania dendrologicznego / The texts are based on a dendrological case study by / Texte anhand der Abhandlung zur Dendrologie von
dr. A. Kowalczyka

Rok wydania / Year of Publishing / Herausgabe
2012

Projekt pod nazwą „Zabezpieczenie i oznakowanie pomników przyrody poprzez wykonanie ogrodzeń oraz tablic informacyjnych o treści przyrodniczej w 3 językach przy pomnikach przyrody na terenie Gminy Międzyzdroje”

Operacja współfinansowana przez Unię Europejską ze środków finansowych Europejskiego Funduszu Rybackiego zapewniająca inwestycje w zrównoważone rybołówstwo

Pozostałe drzewa pomnikowe / Other tree monuments / Sonstige Baumdenkmäler

Niniejszy folder wskazuje miejsca na mapie Międzyzdrojów, wzdłuż których wytyczono Szlak Pomników Przyrody.

Obejmują one drzewa pomnikowe, które reprezentują 8 gatunków oraz 1 gatunek bluszczu. Są to okazy przyrody wyjątkowe z kilku powodów – do głównych należą: sędziwy wiek, rozmiary, a także rzadkie występowanie. Ponadto każdemu z nich nadano charakterystyczną nazwę, która nawiązuje do historii Polski, regionu lub nadmorskich atrybutów Międzyzdrojów. Na Szlaku można więc spotkać „Jadwigę” wraz z „Jagielką”, pomorskich książąt z rodu Gryfitów „Barnima” i „Warcisława I”, a także drzewa zwane „Rybacy” i „Rybitwy”.

Najstarszym z okazów znajdujących się na Szlaku jest dąb bezszypułkowy „Regalinda”, który pamięta jeszcze czasy baroku – jego wiek szacowany jest na około 350-400 lat, a nazwa przypomina siostrę króla Polski Mieszko II. Przedstawicielem egzotycznym jest z kolei żywotnik olbrzymi – gatunek z rodzaju tui, który w stanie dziki występuje jedynie na obszarze Ameryki Północnej, a do Europy został sprowadzony w połowie XIX wieku, jako drzewo parkowe. Inny rzadki okaz to kasztan jadalny, którego owoce są jedną z najdawniej spożywanych przez człowieka roślin. Pierwotnie występował jedynie w krajach śródziemnomorskich i na obszarze Azji Mniejszej, a rozpowszechniony został w czasach panowania Rzymian. W Polsce spotkać można nieliczne drzewa z tego gatunku, zwykle w parkach lub ogrodach botanicznych. Tutejszy egzemplarz jest najmłodszym drzewem pomnikowym w Międzyzdrojach i liczy około 40-50 lat. Ponadto na Szlaku znalazły się takie gatunki jak: cis pospolity, wiśnia ptasia, bukszpan zwyczajny, bluszcz pospolity, sosna zwyczajna oraz dąb szypułkowy i bezszypułkowy. Zapraszamy do zwiedzania Międzyzdrojów Szlakiem Pomników Przyrody!

This booklet shows places on the Międzyzdroje map, along which the Natural Monument Route was marked out.

It includes monument trees which represent 8 species and 1 species of a ivy. These specimens are unique for several reasons – the main are: the hoary age, size and sometimes rare occurrence. Moreover, each one of them was given a distinctive name which refers to Polish history, the region or seaside attributes of Międzyzdroje. On the Route you can meet “Jadwiga” and “Jagielto”, Pomeranian dukes from the Gryfit kin: “Barnim” and “Warcislaw I”, and also trees called “Rybacy” and “Rybitwy”.

The oldest of the specimens on the Route is the sessile oak “Regalinda” which remembers the baroque times – its age is estimated to be about 350-400 years old, and the name commemorates the sister of the Polish King Mieszko II. On the other hand, there is an exotic representative – the giant cedar, a species from the thuja kind, which wildly grows only in Northern America and was brought to Europe as a park tree in the middle of the 19th century. Another rare specimen is the marron whose fruit were the first plants eaten by humans. Originally, it occurred only in the Mediterranean countries and in Asia Minor and was popularised during the Roman Empire. In Poland, only rare trees of this species can be found – usually in parks and botanic gardens. The tree in Międzyzdroje is the youngest monument tree here and is about 40-50 years old. Other species which can be found on the Route are: common yew, wild cherry, common box, Scots pine and pedunculate and sessile oak. You are welcome to explore Międzyzdroje on the Natural Monument Route!

Der vorliegende Folder zeigt Punkte auf der Landkarte von Międzyzdroje, die die Route der Naturdenkmäler widerspiegeln.

Er umfasst Baumdenkmäler, die 8 Arten repräsentieren, und 1 Efeu-Art. Diese Naturexemplare sind einzigartig und zwar aus mehreren Gründen - zu den wichtigsten gehören ihr fortgeschrittenes Alter, ihre Größe und in einigen Fällen auch ihr begrenztes Verbreitungsgebiet. Darüber hinaus hat jeder der Bäume einen charakteristischen Namen erhalten, die an die polnische Geschichte, die Region oder die Attribute der am Meer gelegenen Stadt, Międzyzdroje, anknüpft. Auf der Route kann man „Hedwig“ mit „Jagielto“, den pommerischen Fürsten aus der Greifen-Dynastie, „Barnim“ und „Warcislaw I“, sowie Bäumen, die „Fischer“ und „Seeschwalben“ genannt werden, begegnen.

Das älteste Exemplar der Route ist die Traubeneiche „Regelindis“, die aus der Barockzeit stammt. Ihr Alter wird für ungefähr 350-400 Jahre geschätzt und ihr Name erinnert an die Schwester des polnischen Königs, Mieszko II. Ein exotischer Vertreter ist dagegen der Riesenlebensbaum - eine Art aus der Gattung der Thuja, die in der Wildnis ausschließlich auf dem Gebiet von Nordamerika vorkommt. Sie wurde nach Europa in der Mitte des 19. Jahrhunderts als Parkbaum geholt. Ein weiteres seltenes Exemplar ist die Eskkastanie, deren Früchte von den Menschen seit frühesten Zeiten verzehrt werden. Ursprünglich ist sie nur in den Mittelmeerländern und in Kleinasien vorgekommen und wurde unter der Herrschaft der Römer verbreitet. In Polen kann man nur vereinzelt Bäumen dieser Art, gewöhnlich in Parks und botanischen Gärten, begegnen. Das hiesige Exemplar ist das jüngste Baumdenkmal in Międzyzdroje und ist ungefähr 40-50 Jahre alt. Überdies sind auf der Route folgende Arten zu finden: gemeine Eibe, Vogelkirsche, gewöhnlicher Buchsbaum, gemeiner Efeu, gemeine Kiefer, sowie Stieleiche und Traubeneiche. Wir laden Sie herzlich ein, Międzyzdroje - die Route der Naturdenkmäler entlang - zu besichtigen!

„MARON”

KASZTAN JADALNY / MARRON / ESSKASTANIE
ul. Dąbrówki / ul. Gryfa Pomorskiego

1

wiek / age / alter : 40 - 50
wysokość / height / höhe : ca 14 m
obwód / trunk circumference / stammumfang : 130 cm
gatunek / species / art : Kasztan jadalny - Castanea sativa Mill / Marron / Esskastanie

■ W Polsce znajdziemy nieliczne okazy drzew tego gatunku, przede wszystkim w parkach i ogrodach botanicznych. Spotykany głównie w Basenie Morza Śródziemnego, w Azji Mniejszej i na Kaukazie. Drzewa kasztana jadalnego uprawiano jeszcze przed zbożami, a ich udomowienie rozpoczęło się już przed 12.000 laty. Jest to jedna z najdawniej użytkowanych przez człowieka roślin jadalnych. W czasach elżbietańskich owoce kasztana jadalnego uważane były za afrodyzjak.

■ Only few trees of this kind can be found in Poland, mostly in parks and botanical gardens. It usually appears in the Mediterranean region, Asia Minor and Caucasia. Trees of the marron had been grown before crops and their domestication began 12,000 years ago. It is one of the edible plants which were cultivated by humans for the longest period of time. In the Elizabethan Era, the fruit of the marron were considered to be an aphrodisiac.

■ In Polen findet man nur vereinzelte Baumexemplare dieser Art und zwar vor allem in Parks und botanischen Gärten. Sie kommt hauptsächlich im Mittelmeerraum, in Kleinasien und im Kaukasus vor. Die Bäume der Esskastanie wurden noch vor Getreide angebaut und ihre Domestikation begann bereits vor 12.000 Jahren. Es ist eine der ältesten essbaren Pflanzen, die von dem Menschen genutzt wird. Im elisabethanischen Zeitalter wurden die Früchte der Esskastanie für ein Aphrodisiakum gehalten.

“KARCZMARZ”

DĄB BEZSZYPUŁKOWY / SESSILE OAK / TRAUBENEICHE
ul. Gryfa Pomorskiego 36

2

wiek / age / alter : 350
wysokość / height / höhe : 25 m
obwód / trunk circumference / stammumfang : 530 cm
gatunek / species / art : Dąb bezszypułkowy - Quercus sessilis Ehrh / Sessile oak / Traubeneiche

■ Jest to jeden z najokazalszych dębów na terenie wyspy Wolin. Dąb jest pozostałością alei drzew, które rosły wzdłuż nadmorskiego szlaku łączącego Wolin i Kołobrzeg. Nazwa upamiętnia istniejącą w XVI wieku karczmę, która pełniła równocześnie rolę księżęcej komory celnej. Według legendy dąb ten chronił karczmę przed zasypaniem przez piasek nawiewany od morza.

■ It is one of the greatest oaks on the Wolin island. The oak is a remain after a tree alley, which grew along a seaside route connecting Wolin and Kołobrzeg. Its name commemorates a 19th century inn, which also served as a ducal customhouse. According to a legend, the oak protected the inn from being swamped by sand from the sea.

■ Es ist eine der prachtvollsten Eichen auf der Insel Wollin. Sie gehört zum Überrest einer Baumallee, die die Wollin und Kolberg verbindende Küstenroute entlang stand. Ihr Name knüpft an ein Wirtshaus an, das im 16. Jahrhundert tätig und zugleich eine fürstliche Zollstation war. Einer Legende zufolge hat diese Eiche das Wirtshaus vor dem von der See angewehten Sand geschützt.

„RYBITWY”

WIŚNIA PTASIA / WILD CHERRY / VOGEL-KIRSCHKE
ul. Bohaterów Warszawy

3

wiek / age / alter : 60 - 70
wysokość / height / höhe : 17 m
obwód / trunk circumference / stammumfang : 195 cm | 160 cm
gatunek / species / art : Wiśnia ptasia (trześnia) - Prunus avium L. / Wild cherry / Vogel-Kirsche (Wildkirsche)

■ Wiśnia ptasia (trześnia) pochodzi z Azji. W Polsce rośnie dziko na terenie całego kraju, głównie na południu. Dorasta do wysokości 25 m. Tworzy nieregularne, rozłożyste korony. Jest przodkiem form drzew owocowych. Stanowi ważny składnik pokarmu wielu zwierząt, szczególnie ptaków, przez które jest najczęściej rozsiewana. Owoce trześni charakteryzuje gorzkawy smak i cienka warstwa miększu. Wolińskie okazy należą do dziesiątki najgrubszych drzew tego gatunku w Polsce. Nazwa drzew nawiązuje do najbardziej popularnych nadmorskich ptaków – rybitw.

■ The wild cherry comes from Asia. In Poland it wildly grows in the whole country, mostly in the south. It can reach the height of 25 metres. It creates irregular and wide crowns. It is the ancestor of fruit trees forms. It accounts for an essential ingredient of animal food, especially birds who most often carry its seeds. The fruit of the wild cherry are characterized by bitter taste and thin layer of flesh. The Wolin specimens belong to the top ten thickest trees of this kind in Poland. The name of the trees refers to the most popular seaside birds – the terns.

■ Die Vogel-Kirsche (Wildkirsche) stammt aus Asien. In Polen wächst sie wild auf dem Gebiet des ganzen Landes, hauptsächlich im Süden. Sie wächst bis zu der Höhe von 25 m. Sie bildet unregelmäßige, behäbige Kronen und ist ein Vorführ der Obstbäume. Sie ist ein wichtiger Bestandteil der Nahrung vieler Tiere, insbesondere der Vögel, von denen sie meistens ausgesät wird. Die Früchte der Vogel-Kirsche charakterisieren ein leicht bitterer Geschmack und eine dünne Fleischschicht. Die Exemplare aus Wollin gehören zu den Dutzenden breitester Bäume dieser Art in Polen. Der Name der Bäume knüpft an die populärsten Seevögel, Seeschwalben an.

„BIELIKI”

CISY / YEWS / EIBE

ul. Gryfa Pomorskiego 12

4

wiek / age / alter : **60 - 70**
wysokość / height / höhe : **12 m | 11 m**
obwód / trunk circumference / stammumfang : **117 cm | 60 cm | 90 cm**
gatunek / species / art : **Cis pospolity - Taxus baccata L. / Common yew / Europäische Eibe**

■ Cis pospolity jest pierwszym gatunkiem drzew w Polsce, który już w 1423 r. został objęty ochroną prawną przez króla Władysława Jagiełłę. Najbardziej okazałe egzemplarze spotkać można na Kaukazie i w Szkocji. Osiągają tam wysokość do 32 m. Cis dostarcza pokarmu ok. 24 gatunkom ptaków (np. kowalik, rudzik) oraz 8 gatunkom ssaków (np. dzik, zając, sarna, wiewiórka). Z wyjątkiem osnówki wszystkie części rośliny są trujące dla ludzi i wielu zwierząt. Drzewa nazwane zostały na cześć ptaków zamieszkujących region Międzyzdrojów. Bielik jest symbolem Wolińskiego Parku Narodowego.

■ The yew is the first tree species in Poland which was provided with legal protection by Władysław Jagiełło in 1423. The most splendid specimens can be found in Caucasus and Scotland where they can reach the height of 32 metres. The yew provides alimnt to about 24 species of birds (eg. Eurasian Nuthatch, European Robin) and 8 species of mammals (eg. boar, hare, roe deer, squirrel). Apart from the aril, all parts of the tree are poisonous for humans and animals. The trees were named after birds inhabiting the “Międzyzdroje” region. “Bielik” (white-tailed eagle) is the symbol of the Wolin National Park.

■ Die Europäische Eibe ist die erste Baumart in Polen, die bereits im Jahre 1423 dank dem König Władysław Jagiełło rechtlich geschützt wurde. Die prachtvollsten Exemplare kann man im Kaukasus und Schottland bewundern. Sie erreichen die Höhe von bis zu 32 m. Die Eibe liefert Nahrung für ca. 24 Vogelarten (z.B. Kleiber, Rotkehlchen) und 8 Säugetierarten (z.B. Wildschwein, Hase, Reh, Eichhörnchen). Außer Arillus sind alle Teile der Pflanze sowohl für Menschen, als auch viele Tiere giftig. Die Bäume wurden auf die die Region von Międzyzdroje bewohnenden Vögel genannt. Der Seedar ist ein Symbol des Nationalparks Wollin.

„STORRADA”

DĄB BEZSZYPULKOWY / SESSILE OAK / TRAUBENEICHE

ul. Kolejowa 24

7

wiek / age / alter : **150 - 200**
wysokość / height / höhe : **16 m**
obwód / trunk circumference / stammumfang : **380 cm**
gatunek / species / art : **Dąb bezszypulkowy - Quercus sessilis Ehrh / Sessile oak / Traubeneiche**

■ Obszar występowania dębu rozciąga się od południowej Skandynawii przez Europę Środkową, Irlandię, Wielką Brytanię, aż po Włochy. Jego drewno cenione jest z uwagi na twardość i trwałość, choć jest bardziej miękkie niż drewno dębu szypulkowego. Wykorzystywane jako surowiec przede wszystkim w meblarstwie, stolarstwie i szkutnictwie. Nazwa „Storrada” pochodzi od imienia polskiej księżniczki Świętosławy, córki Mieszka I, siostry Bolesława Chrobrego. Świętosława była królową szwedzką (żoną Eryka Zwycięskiego, króla Szwecji) i duńską (żoną Swena Widłobrodego, króla Danii). Skandynawowie nazwali ją Storradą, co oznacza „dumna”.

■ The occurrence area of this oak runs from Southern Scandinavia, through Central Europe, Ireland, Great Britain to Italy. Its wood is appreciated due to its hardness and durability, though softer than the wood of the pedunculate oak. It is used in furniture joinery, woodworking and boat building. The name “Storrada” derives from the name of Polish princess Świętosława, the daughter of Mieszko I and sister of Bolesław Chrobry. She was a Swedish (the wife of Eric Victorious; king of Sweden) and Danish (the wife of Sweyn Forkbeard; king of Denmark) queen. The Scandinavians called her “Storrada” which means “proud”.

■ Das Verbreitungsgebiet der Eiche erstreckt sich von Südkandinavien über Mitteleuropa, Irland, Großbritannien bis zu Italien. Ihr Holz wird wegen seiner Härte und Dauerhaftigkeit geschätzt, obwohl es weicher als das der Stieleiche ist. Es wird vor allem als Rohmaterial in der Möbelherstellung, im Tischlerhandwerk und Bootsbau genutzt. Der Name “Storrada” stammt von dem Vornamen der polnischen Prinzessin Sigrid der Stolzen, der Tochter von Mieszko I. und der Schwester von Bolesław dem Tapferen. Sigrid die Stolzta war schwedische (Ehefrau von Erik VIII. dem Siegesfreuen, dem König von Schweden) und dänische Königin (Ehefrau von Sven I. Gabelbart, dem König von Dänemark). Die Skandinavier haben sie Storrada genannt, was die Stolzta bedeutet.

„APOSTOŁ”

DĄB BEZSZYPULKOWY / SESSILE OAK / TRAUBENEICHE

ul. Lipowa 4

10

wiek / age / alter : **180 - 200**
wysokość / height / höhe : **19 m**
obwód / trunk circumference / stammumfang : **370 cm**
gatunek / species / art : **Dąb bezszypulkowy - Quercus sessilis Ehrh / Sessile oak / Traubeneiche**

■ Dęby, z uwagi na majestatyczność sadzone są jako rośliny pamiątkowe i pomnikowe. Występują także w parkach i jako nasadzenia przydrożne. Najstarszy dąb bezszypulkowy w Polsce rośnie w Turawie (woj. opolskie) i ma udokumentowany wiek 370 lat. Najszerszy z kolei, o obwodzie ponad 600 cm spotkamy w nadleśnictwie Skierniewice. „Apostoł” to pozostałość po XIX-wiecznym nasadzeniu komponowanym wzdłuż dawnej drogi prowadzącej do kościoła. Okazały dąb towarzyszy międzyzdrojskiej świątyni p.w. św. Piotra.

■ Oak, due to their grandiosity, are grown as commemorative and memorial plants. They also occur in parks and roadside plantations. The oldest sessile oak in Poland grows in Turawa (Opole voivodeship) and is documented to be 370 years old. The widest sessile oak with the circumference of 600 cm can be found in the Skierniewice forest division. “Apostoł” is a remain after 19th century plantation composed along the former road leading to church. The splendid oak accompanies the St Peter temple in Międzyzdroje.

■ Eichen werden wegen ihrer Prächtigkeit als Pflanzen zum Gedenken und als Naturdenkmäler gepflanzt. Sie kommen auch in Parks und als Bankettpflanzung vor. Die älteste Traubeneiche in Polen wächst in Turawa (Woiwodschaft Oppeln), und ihr Alter von 370 Jahren ist mit entsprechenden Urkunden belegt. Die Breitestee Eiche mit dem Umfang von über 600 cm kann man in der Oberförsterrei Skierniewice bewundern. “Apostel” ist der Überrest einer Pflanzung vom 19. Jahrhundert, die einen ehemaligen Weg zur Kirche entlang hineinkomponiert wurde. Die prachtvolle Eiche wächst in der Nähe der Sankt-Peter-Kirche in Międzyzdroje

„WARCISŁAW I”

DĄB SZYPULKOWY / PEDUNCULATE OAK / STIELEICHE

ul. Ludowa 2a

13

wiek / age / alter : **200 - 250**
wysokość / height / höhe : **19 m**
obwód / trunk circumference / stammumfang : **392 cm**
gatunek / species / art : **Dąb szypulkowy - Quercus robur L. / Pedunculate oak / Stieleiche**

■ Słowianie uznawali dęby za drzewa święte. Ten długowieczny gatunek darzono szacunkiem i traktowano jako siedzibę bóstw. Z dębami związane są liczne legendy i wierzenia. „Warcisław I” to pozostałość dawnej puszczy występującej na wyspie Wolin. Nazwa upamiętnia pierwszego, poświadczonego w źródłach władcę pomorskiego z rodu Gryftów. Żył on w latach 1091-1135. Drzewo ustanowione pomnikiem przyrody żywej w 2003 r.

■ The Slavs considered oaks as holy trees. This long-lived species was respected and treated as the home of gods. Numerous legends and beliefs are connected with these trees. “Warcisław I” is a remain after a former primeval forest from the Wolin island. The name commemorates the first, documented Pomeranian ruler from the Gryft kin. He lived in the years 1091 – 1135. The tree was appointed a memorial of living nature in 2003.

■ Die Slawen haben Eichen für heilige Bäume gehalten. Diese langlebige Art wurde geschätzt und als Sitz von Gottheiten betrachtet. Mit Eichen sind zahlreiche Legenden und Volksglauben verbunden. “Warcisław I.” ist ein Überrest des ehemaligen Urwaldes, der die Insel Wollin bewachsen hatte. Der Name würdigt den ersten, in Quellen bestätigten Herrscher von Pommern aus dem Stamm der Greifen. Er lebte in den Jahren 1091-1135. Der Baum wurde zum Naturdenkmal im Jahre 2003 ernannt.

„STRAŻNICY”

CISY / YEWS / EIBE

Plac Neptuna

5

wiek / age / alter : **60 - 70**
wysokość / height / höhe : **7 m | 9 m**
obwód / trunk circumference / stammumfang : **180 cm | 90 cm**
gatunek / species / art : **Cis pospolity - Taxus baccata L. / Common yew / Europäische Eibe**

■ Cis pospolity jest jedynym europejskim drzewem iglastym bez szyszek. Dojrzałe nasienie jest otoczone soczystą, czerwoną osnówką, która jest jadalna. Łacińska nazwa gatunkowa cisa odwołuje się do słowa “bacca” oznaczającego jagodę. Nazwa „Strażnicy” upamiętnia dawnych władców Pomorza Zachodniego, którzy strzegli drogi wodącej do wielkich niegdyś ośrodków handlowych w miastach Wolin i Kamień Pomorski.

■ The common yew is the only European coniferous tree without cones. The mature seeds are surrounded by juicy and red aril which is edible. The species’ Latin name refers to the word “bacca” which means “berry”. The name “Strażnicy” (guards) commemorates old rulers of Western Pomerania who protected the road leading to former great trading centres in the cities Wolin and Kamień Pomorski.

■ Die Europäische Eibe ist der einzige europäische Nadelbaum ohne Zapfen. Der reife Samen ist von einem saftigen, roten Arillus umhüllt, der essbar ist. Der lateinische Artenname der Eibe bezieht sich auf das Wort “bacca”, das eine Beere bezeichnet. Der Name “Wächter” würdigt die ehemaligen Herrscher von Westpommern, die den Weg bewacht haben, der zu den einst großen Handelszentren in den Städten Wollin und Kamień Pomorski geführt hat.

„REGALINDA”

DĄB BEZSZYPULKOWY / SESSILE OAK / TRAUBENEICHE

ul. Kolejowa 35a

8

wiek / age / alter : **350 - 400**
wysokość / height / höhe : **24 m**
obwód / trunk circumference / stammumfang : **470 cm**
gatunek / species / art : **Dąb bezszypulkowy - Quercus sessilis Ehrh / Sessile oak / Traubeneiche**

■ W Polsce dąb bezszypulkowy jest rzadszy od dębu szypulkowego. Dorasta do wysokości ok. 40 m. Wytwarza wyraźny pień aż do wierzchołka. Kora młodych dębów jest gładka, z czasem staje się szorstka i bruzdowata. Kwiaty męskie tworzą charakterystyczne, zielone, zwisające kotki. Owoce dębu to orzechy, zwane żołądziami. „Regalinda” to jedno z najstarszych drzew tego gatunku w Polsce. Nazwa upamiętnia polską księżniczkę z dynastii Piastów, córkę Bolesława I Chrobrego, siostrę króla Polski Mieszka II.

■ The sessile oak in Poland is more rare than the pedunculate oak. It grows up to 40 metres and produces a distinct trunk up to the treetop. The crust of young oaks is smooth and it becomes rough and plicated with time. The male flowers create distinctive, green and sagging catkins. The oak’s fruit are nuts called acorns. “Regalinda” is one of the oldest trees of this species in Poland. Its name commemorates the Polish princess Regalinda from the Piast Dynasty - the daughter of Bolesław Crobry II and sister of the Polish king Mieszko II.

■ Die Traubeneiche kommt in Polen seltener als die Stieleiche vor. Sie wächst bis zu der Höhe von ca. 40 m. Sie entwickelt bis zum Gipfel einen deutlichen Stamm. Die Rinde junger Eichen ist glatt, mit der Zeit wird sie jedoch rau und furchenartig. Männliche Blüten bilden charakteristische, grüne, herabhängende Kätzchen. Die Früchte der Eiche sind Nüsse, die Eichel genannt werden. “Reglindis” ist einer der ältesten Bäume dieser Art in Polen. Der Name würdigt die polnische Prinzessin aus der Piastendynastie, die Tochter von Bolesław I. dem Tapferen, die Schwester des polnischen Königs Mieszko II.

„APTEKARZ”

BUKSZPAN / COMMON BOX / GEWÖHNLICHER BUCHSBAUM

ul. Zwycięstwa 9

11

wiek / age / alter : **ca 80**
wysokość / height / höhe : **4 - 5 m**
obwód / trunk circumference / stammumfang : **36 | 20 | 26 | 20 cm**
gatunek / species / art : **Bukszpan zwycięzjny - Buxus sempervrens L. / Common box / Gewöhnlicher Buchsbaum**

■ Rzadka forma drzewiasta gatunku, który rośnie głównie jako krzew. To jednocześnie największy okaz na wyspie Wolin oraz jeden z najokazalszych przedstawicieli bukszpanów na Pomorzu Zachodnim. Bukszpan występuje naturalnie w Afryce Północnej, Europie Środkowej i Południowej, na Kaukazie i u podnóża Himalajów. Jego liście żyją około dwóch lat, a przed opadaniem zmieniają barwę z zielonej na żółtą. Roślina jest w całości trująca, lecz wykorzystywana do produkcji leków przeciwbólowych i przeciwgorączkowych. Międzyzdrojski bukszpan przez wiele lat towarzyszył aptece, na pamiątkę, której otrzymał imię.

■ A rare treelike form of a species which usually grows as a bush. At the same time, it is also the biggest specimen on the Wolin island and one of the greatest representatives of common boxes in Western Pomerania. Common box naturally occurs in Northern Africa, Central and Southern Europe, in Caucasia and at the bottom of the Himalayas. Its leaves live up to two years and before they fall, their colour changes from green to yellow. The plant is wholly poisonous, but it is used to produce painkillers and antipyretics. The common box from Międzyzdroje, had, for many years, accompanied a chemist’s after which it was named.

■ Eine seltene baumähnliche Form der Art, die hauptsächlich als Strauch wächst. Es ist zugleich das größte Exemplar auf der Insel Wolin und einer der prachtvollsten Vertreter der Buchsbäume in Westpommern. Der Buchsbaum kommt natürlich in Nordafrika, Mittel- und Südeuropa, im Kaukasus und am Fuße des Himalaja-Gebirges vor. Seine Blätter leben ungefähr zwei Jahre lang und wechseln vor dem Abfall ihre Farbe von Grün auf Gelb. Die gesamte Pflanze ist giftig, aber sie wird zur Herstellung von Schmerz- und Fiebermitteln genutzt. Der Buchsbaum von Międzyzdroje war mehrere Jahre Begleiter einer Apotheke, in deren Gedenken er seinen Namen erhalten hat.

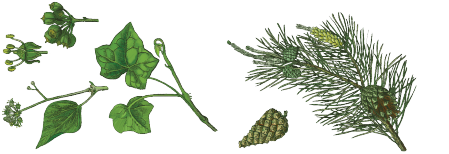
„PRZYTULENI”

SOSNA + BLUSZCZ / SCOTS PINE + COMMON IVY / WALDKIEFER + GEMEINER EFEU

ul. Ludowa 19

14

wiek / age / alter : **100 - 120**
wysokość / height / höhe : **9 m**
obwód / trunk circumference / stammumfang : **180 cm | 48 cm**
gatunek / species / art : **Sosna zwyczajna + Bluszcz pospolity - Pinus silvestris L. + Hedera helix L. / Scots pine + Common Ivy / Waldkiefer + Gemeiner Efeu**

■ Sosna z bluszczem stanowi szczególną wartość przyrodniczą. Jest to pozostałość po dawnych kompleksach leśnych na północy wyspy Wolin. Drzewo niegdyś znajdowało się w granicach wydmy szarej, która przylegała do klifowego wybrzeża morskiego. Bluszcz to jedyne pnące samopcepne o zimozielonych liściach i zdrewniałej todyżce występujące w Polsce. Stare okazy bluszczu mogą zakwitnąć bardzo obficie. Na jednej roślinie rozwija się od 50 do 128 tysięcy kwiatów.

■ The pine wood and the ivy account for a unique natural quality. They are a part of a former forest complex in the north of the Wolin island. The tree was once located on the borders of the grey dune which adhered to the cliff sea coast. The ivy is the only climbing plant with evergreen leaves and woody stem which occurs in Poland. Old specimens of the ivy may blossom very lavishly. One plant can have from 50 to 128 thousand flowers.

■ Die Kiefer zusammen mit dem Efeu bilden einen besonderen Naturwert. Es ist ein Restbestand ehemaliger Waldkomplexe im Norden der Insel Wollin. Der Baum befand sich einst im Bereich der Graudüne, die an die Kliffküste grenzte. Der Efeu ist die einzige selbsthaftende Kletterpflanze mit kaltrünen Blättern und holzigem Stängel, die in Polen vorkommt. Alte Efeu-Exemplare können sehr reichlich blühen. Auf einer Pflanze entfalten sich von 50 bis 128 Tausend Blüten.

„BOLKO”

DĄB SZYPULKOWY / PEDUNCULATE OAK / STIELEICHE

ul. Kolejowa 15 / M. Dąbrowskiej

6

wiek / age / alter : **150 - 200**
wysokość / height / höhe : **17 m**
obwód / trunk circumference / stammumfang : **330 cm**
gatunek / species / art : **Dąb szypulkowy - Quercus robur L. / Pedunculate oak / Stieleiche**

■ Dąb jest gatunkiem żyjącym ponad 700 lat. Uznaje się go za symbol długowieczności, siły i dostojenstwa. Z uwagi na rozmiary odgrywa znaczącą rolę w symbolach i wierzeniach. W młodości wierzchołek dębu intensywnie rośnie ku górze. Proces ten kończy się w wieku 120–200 lat. Nazwa drzewa upamiętnia imię Bolesława Chrobrego (ok.967-1025), który od 992 r. był księciem, a od 1025 r. królem Polski. Drzewo jest pozostałością i żywym świadectwem dawnej puszczy porastającej wydmy szare wzdłuż klifowego wybrzeża Bałtyku.

■ The oak may live up to 700 years. It is considered to be the symbol of longevity, strength and eminence. Because of its size, it plays a great role in symbols and beliefs. When it is young, the treetop grows intensively to the top. The process stops after 120 – 200 years. The name of the tree commemorates Bolesław Chrobry (around 967 – 1025), who had been the duke of Poland since 992 and the king since 1025. The tree is a remain and the living testimony of the former primeval forest which grew on the grey dunes along the cliff Baltic coast.

■ Die Eiche ist eine Art, die über 700 Jahre lebt. Sie wird für ein Symbol der Langlebigkeit, der Kraft und Würde gehalten. Wegen der Größe spielt sie eine bedeutende Rolle in Symbolen und Volksglauben. In der Jugendzeit wächst der Eichengipfel intensiv nach oben. Dieser Prozess endet im Alter von 120–200 Jahren. Der Name des Baumes würdigt Bolesław den Tapferen (ca. 967-1025), der seit 992 Herzog und seit 1025 König von Polen war. Der Baum ist ein Überrest und ein lebendiges Zeugnis des ehemaligen Urwaldes, der die Dünen die Kliffküste der Ostsee entlang bewachsen hatte.

„BARNIM”

DĄB BEZSZYPULKOWY / SESSILE OAK / TRAUBENEICHE

ul. Lipowa 2a

9

wiek / age / alter : **180 - 200**
wysokość / height / höhe : **19 m**
obwód / trunk circumference / stammumfang : **301 cm**
gatunek / species / art : **Dąb bezszypulkowy - Quercus sessilis Ehrh / Sessile oak / Traubeneiche**

■ Dąb to roślina lecznicza. Jego kora jest surowcem garbnikowym o właściwościach ściągających, bakteriobójczych i przeciwzapalnych. Wykorzystywana m.in. w odmrożeniach i oparzeniach. Owoce dębu – żołądzie, stanowią pożywienie dla ssaków (m.in. dzików, żołądniczy czy koszatki) oraz ptaków (m.in. sójki, guszcza, grubodzioba). Nazwa upamiętnia księcia pomorskiego Barnima IX Pobożnego z rodu Gryftów. Żył w latach 1501-1573, był mecenasem sztuki i kultury na Pomorzu Zachodnim.

■ The oak is used as a herbal medicine. Its crust is a tannic material which has astringent, germicidal and antiphlogistic characteristics. It is used in the cases of frostbites and burns. The oak’s fruit – acorns – are a nutriment for mammals (eg. boars, garden dormice and forest dormice) and birds (eg. jays, wood grouses and hawfinches). The name commemorates the Pomeranian duke Barnim from the Gryft kin. He lived in the years 1501 – 1573 and was the patron of arts and culture in Western Pomerania.

■ Die Eiche ist eine Heilpflanze. Ihre Rinde ist ein Gerbstoffmittel mit adstringierenden, antibakteriellen und entzündungshemmenden Eigenschaften. Sie wird u. a. bei Erfrierungen und Verbrennungen genutzt. Die Früchte der Eiche – Eicheln - sind Nahrung für Säugetiere (u. a. Wildschweine, Gartenschläfer oder Baumschläfer) und Vögel (u. a. Eichelhäher, Auerhahn, Kirschkernbeißer). Der Name würdigt den Herzog von Pommern aus der Dynastie der Greifen, Barnim IX. Er lebte in den Jahren 1501-1573 und war Kunst- und Kulturmäzen in Westpommern.

„JADWIGA” i „JAGIEŁŁO”

CISY / YEWS / EIBE

ul. Zwycięstwa 41

12

wiek / age / alter : **200**
wysokość / height / höhe : **Jadwiga 11 m | Jagiełło 12 m**
obwód / trunk circumference / stammumfang : **Jadwiga 94 cm | Jagiełło 140 cm**
gatunek / species / art : **Cis pospolity - Taxus baccata L. / Common yew / Europäische Eibe**

■ Cis to niewysokie drzewo lub krzew bez zapachu, o zimozielonych, spłaszczonych igłach. Kwiaty żeńskie są niewielkie i zielone, z różowym wierzchołkiem pojawiającym się, kiedy kwiaty rozwiną się w pełni. Kwiaty męskie są łuskowate, żółtozielone. Nazwy “Jadwiga” i “Jagiełło” upamiętniają najbardziej znaną parę królów polskich z przelomu XIV i XV w. Jadwiga była królową Polski w latach 1384-1399. Władysław Jagiełło został królem Polski po zaślubieniu Jadwigi. Panował 48 lat.

■ The yew is a low flavourless tree or bush with evergreen, flat needles. The female flowers are small and green with a pink top which appears when the flowers are fully developed. The male flowers are scaly and yellow-green. The names “Jadwiga” and “Jagiełło” commemorate the best known royal couple from the end of the 14th and beginning of the 15th century. Jadwiga was the Polish Queen in the years 1384-1399. Władysław Jagiełło became the king of Poland after he had married Jadwiga. He ruled for 48 years.

■ Die Eibe ist ein mittelgroßer Baum oder Strauch ohne Duft, mit dunkelgrünen, abgeflachten Nadeln. Weibliche Blüten sind ziemlich klein und grün, mit einer Spitze, die erscheint, wenn sich die Blüten voll entfalten. Männliche Blüten sind schuppig und gelb-grün. Die Namen “Hedwig” und “Jagiełło” würdigen das bekannteste Königspar von Polen von der Wende des 14. und 15. Jahrhunderts. Hedwig war Königin von Polen in den Jahren 1384-1399. Władysław Jagiełło wurde zum polnischen König nach der Heirat mit Hedwig. Er hat 48 Jahre lang geherrscht.

„RYBACY”

ŻYWOTNIK OLBRYZMI / GIANT CEDAR / RIESEN - LEBENSBAUM

ul. Ludowa 10

15

wiek / age / alter : **100 - 120**
wysokość / height / höhe : **18 m | 21 m**
obwód / trunk circumference / stammumfang : **235 cm | 194 cm**
gatunek / species / art : **Żywotnik olbrzymi - Thuja plicata Don / Giant cedar / Riesen - Lebensbaum**

■ Żywotnik olbrzymi jest drzewem iglastym z rodziny cyprysowatych. W stanie dzikim występuje w zachodniej części Ameryki Północnej, głównie wzdłuż wybrzeży Oceanu Spokojnego. Służą mu łagodne zimy i wilgotne lato. Do Europy sprowadzony w 1854 r. jako drzewo parkowe. Drewno żywotnika było cenione przez Indian do wyrobu słupów totemowych. Wykorzystywane również w tokarstwie i snycerstwie. Ze względu na obwód pnia równy 235 cm, większy z międzyzdrojskich żywotników znajduje się w pierwszej dziesiątce najgrubszych drzew tego gatunku w Polsce.

■ The giant cedar is a coniferous tree from the cypress family. In the wild, they occur in the western part of Northern America, mostly along the coastlines of the Pacific. It enjoys temperate winters and wet summers. It was brought to Europe in 1854 as a park tree. The wood of the cedar was appreciated by Native Americans who used it for building totem poles. It was also used in turnery and wood carving. Due to its trunk circumference equalling 235 cm, one of the biggest cedars in Międzyzdroje, belongs to the top ten thickest trees of this kind in Poland.

■ Der Riesen-Lebensbaum ist ein Nadelbaum aus der Familie der Zypressengewächse. In der Wildnis kommt er im Westen von Nordamerika, hauptsächlich die Küste des Pazifischen Ozeans entlang, vor. Milde Winter und feuchte Sommer tun ihm gut. Nach Europa wurde er im Jahre 1854 als Parkbaum herbeigeholt. Das Holz des Lebensbaums wurde von Indianern geschätzt und zur Herstellung von Totemsäulen genutzt. Es wird auch im Drechselhandwerk und in der Holzschnitzerei genutzt. Wegen des Stammumfangs, der 235 cm beträgt, gehört der größere Lebensbaum von Międzyzdroje zu den zehn dicksten Bäumen dieser Art in Polen.